

Το Δάσος Μαχαιρά

Το ενημερωτικό αυτό φυλλάδιο περιέχει χρήσιμες πληροφορίες για το δάσος Μαχαιρά και σκοπό έχει να δώσει την ευκαιρία στον επισκέπτη να το γνωρίσει καλύτερα, να γνωρίσει τις αξίες του και τις αναψυχικές διευκολύνσεις που θα βρει σ' αυτό.

Γεωγραφική θέση και Γενικά Χαρακτηριστικά

Το δάσος Μαχαιρά έχει έκταση 6 057 εκτάρια (ha) ή 60,6 Km². Είναι Κύριο Κρατικό Δάσος και αποτελείται από δύο κύριες μεγάλες συμπαγείς δασικές εκτάσεις, αυτή του Μαχαιρά (4 393 ha) και της Αετόμουττης (1 533 ha) και ένα μικρό δασύλλιο, αυτό του Λυθροδόντα (131 ha). Το εν λόγω δάσος καλύπτει τμήματα των επαρχιών Λευκωσίας και Λάρνακας και αρχίζει από ένα υψόμετρο 300 m και φθάνει μέχρι 1 423 m (Κιόνια).

Στα ανατολικά επεκτείνεται μέχρι το χωριό Λυθροδόντας και την περιοχή Κυπροβάσας, στα νότια μέχρι το χωριό Βαβατσινιά, στα δυτικά μέχρι τα χωριά Φικάρδου, Λαζανιά και Γούρρι και τέλος στα βόρεια μέχρι τα χωριά Καπέδες και Φιλάνι.

Δάσος Τραχείας Πεύκης (*Pinus brutia*)

Διοίκηση – Διαχείριση

Το δάσος Μαχαιρά αποτελεί μέρος της Δασικής Περιφέρειας Λευκωσίας – Λάρνακας – Αμμοχώστου. Η διοίκηση και διαχείριση του δάσους είναι αρμοδιότητα του Τμήματος Δασών του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Ο Δασικός Σταθμός Λυθροδόντα στον οποίο βρίσκεται η διοίκηση του δάσους, είναι επανδρωμένος με δασικούς υπαλλήλους και δασεργάτες. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην πιο ψηλή κορυφή του δάσους Μαχαιρά, τα Κιόνια, λειτουργεί κατά τους καλοκαιρινούς μήνες πυροφυλάκιο για τον εντοπισμό των πυρκαγιών.

Κιόνια (1423m)

και περιποίηση των δασικών οικοσυστημάτων και των δασοσυστάδων, η διατήρηση και προστασία της άγριας ζωής κλπ.

Κλίμα

Παρ' όλο που το κλίμα σε ολόκληρη την έκταση του δάσους

Μαχαιρά είναι μεσογειακό, παρατηρούνται αισθητές διαφορές μεταξύ περιοχών με ψηλά και χαμηλά υψόμετρα. Έτσι στην κορυφογραμμή Κιονιών – Μαχαιρά οι βροχές το χειμώνα είναι πιο πολλές και η μέση ετήσια βροχόπτωση φτάνει τα 700 mm, οι θερμοκρασίες του καλοκαιριού είναι πιο χαμηλές, με τις μέγιστες να μην ξεπερνούν τους 32 – 33° C, οι χειμώνες είναι πιο ψυχροί με θερμοκρασία που φτάνει τους –5° C με νυκτερινούς παγετούς και λίγα χιόνια. Επίσης παρατηρείται βροχόπτωση και σε μερικές μέρες του καλοκαιριού. Τα αντίστοιχα κλιματολογικά στοιχεία για την πιο ξηροθερμική ζώνη Δελικήπου – Κυπροβάσας – Λυθροδόντα – Καπέδων – Φιλάνι είναι: βροχόπτωση 300 – 450 mm, μέγιστες ημερήσιες καλοκαιρινές θερμοκρασίες που φτάνουν ή ξεπερνούν τους 40° C και σπάνιους παγετούς το χειμώνα. Βροχές κατά τους καλοκαιρινούς μήνες είναι εξαιρετικά σπάνιες. Όπως είναι αυτονόητο το κλίμα γίνεται πιο υγρό, λιγότερο θερμό το καλοκαίρι και πιο ψυχρό το χειμώνα όσο αυξάνεται το υψόμετρο.

Γεωλογία

Το δάσος Μαχαιρά γεωλογικά ανήκει στο γνωστό οφιολιθικό σύμπλεγμα του Τροόδους που σχηματίστηκε στο Ανώτερο Κρητιδικό πριν από 90 εκατομμύρια χρόνια περίπου.

Τα πετρώματα που καλύπτουν την περιοχή του δάσους Μαχαιρά είναι πυριγενή και εμπίπτουν σε δύο κύριες ομάδες:

- Τα φλεβικά πετρώματα της ομάδας Διαβάση που καλύπτουν την υψηλότερη ζώνη του δάσους Μαχαιρά από τα Κιόνια μέχρι και το δρόμο που οδηγεί στο Μοναστήρι του Μαχαιρά. Σ' αυτή την ομάδα πετρωμάτων σχηματίζονται εύφορα εδάφη, υπάρχουν όμως πλαγιές ολότελα διαβρωμένες όπου αποκαλύπτεται ο γυμνός βράχος. Εντυπωσιακά δείγματα αυτής της ομάδας είναι οι γκρεμμοί βορειοδυτικά των Κιονιών στην περιοχή Χόνες.
- Η δεύτερη ομάδα πετρωμάτων είναι τα ηφαιστιογενή πετρώματα του Οριζοντα Βάσης που είναι διαβασικές φλέβες με λεπτές ζώνες από προσκεφαλοειδείς λάβες (Pillow lavas) που καλύπτουν τα χαμηλότερα υψόμετρα του δάσους Μαχαιρά.

Στο δάσος Αετόμουττης συνυπάρχουν πετρώματα του Οριζοντα Βάσης καθώς και του Ανώτερου και Κατώτερου Οριζοντα Λαβών.

Χλωρίδα

Η ποικιλότητα που παρουσιάζει η βλάστηση στο δάσος Μαχαιρά είναι το αποτέλεσμα της διακύμανσης των οικολογικών και άλλων παραγόντων που επηρεάζουν την ανάπτυξη και τη διαμόρφωση των καταληκτικών φυτοκοινωνιών. Αυτοί οι παράγοντες είναι το υψόμετρο, η έκθεση και η κλίση του εδάφους που επηρεάζουν το τοπικό κλίμα (μικροκλίμα), το γεωλογικό υπόστρωμα και το βάθος του

Ενδημικό είδος κρόκου (*Crocus hartmannianus*)

Ανεμόνη (*Anemone coronaria*)

εδάφους, η ανθρώπινη επίδραση (πυρκαγιές, βόσκηση, ξύλευση) κλπ. Έτσι το μεγαλύτερο μέρος του δάσους είναι φυσικό και αναγεννάται από μόνο του, χωρίς την επέμβαση του ανθρώπου, ενώ σε μικρότερες εκτάσεις είναι τεχνητό, δηλαδή αναδασώσεις μετά από πυρκαγιές όπως στις περιοχές "Δρυς", "Μούττη του Κόρνου" και "Τουρκοπουλιέρης".

Επίσης, αλλού το δάσος είναι πυκνό, αλλού είναι αραιό, με ή χωρίς υπόροφο λατζιάς, αλλού είναι μονότονο και αλλού με πολλές εναλλαγές.

Στην πιο θερμή και ξηρή ζώνη, Δελικήπος – Κυπροβάσα – Λυθροδόντας – Καπέδες – Φιλάνι εκτός από την Τραχεία Πεύκη (*Pinus brutia*), το κοινό άγριο πεύκο, που είναι το κυρίαρχο δασικό είδος δέντρου στο δάσος Μαχαιρά, απαντώνται σε ανοίγματα κυρίως και άλλα μικρά δέντρα, θάμνοι και φρύγανα με πιο κοινά είδη την αγριελιά (*Olea europaea*), την κιτρινομοσφιλιά (*Crataegus azarolus*), την αγριοτρεμθιά (*Pistacia terebinthus*), τις ξισταρκές (*Cistus creticus ssp. creticus* και *Cistus salviifolius*), την καππαρκά (*Capparis spinosa var. canescens*) και αρκετά άλλα φρυγανώδη και ποώδη φυτά.

Πιο ψηλά, γύρω στα 600 – 700 μέτρα ανάλογα με την περιοχή και την έκθεση του εδάφους, κάνουν την εμφάνισή τους η ενδημική λατζιά (*Quercus alnifolia*), η αντροκλιά (*Arbutus andrachne*), με τις όμορφες εναλλαγές των χρωμάτων. Η λατζιά εμφανίζεται είτε σε διάκενα σχηματίζοντας πυκνούς θαμνώνες είτε ως υπόροφος, πυκνός ή αραιός του πευκοδάσους, ιδιαίτερα σε βόρειες εκθέσεις που είναι πιο υγρές και δροσερές.

Σε ρεματιές και υγρές περιοχές αναπτύσσονται υγρόφιλες φυτοκοινωνίες με κυρίαρχα είδη, τον πλάτανο (*Platanus orientalis*), το σκλέδρο (*Alnus orientalis*), τη δάφνη (*Laurus nobilis*), το σφένδαμνο (*Acer obtusifolius*), τη μερσιλιά ή μυρτιά (*Myrtus communis*), την πυκροδάφνη ή αροδάφνη (*Nerium oleander*), το βάτο (*Rubus sanctus*), τη μέντα (*Mentha longifolia ssp. cyprica*), κλπ.

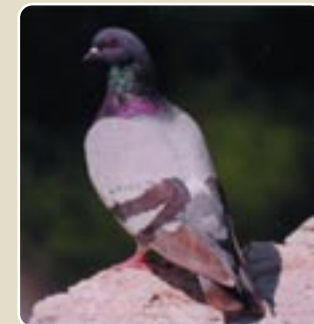
Κοκκινομανιτάρο (*Lactarius deliciosus*)

Τα είδη των φυτών που απαντώνται στο δάσος Μαχαιρά υπολογίζεται ότι ξεπερνούν τα 600. Ανάμεσά τους υπάρχουν εικοσιεπτά (27) ενδημικά είδη της Κύπρου από τα οποία ο Κρόκος (*Crocus hartmannianus*) και ο κυπριακός Κρόκος (*Crocus cyprius*) συμπεριλαμβάνονται στον κατάλογο των αυστηρώς προστατευόμενων ειδών της Σύμβασης της Βέρνης.

Πανίδα

Η πανίδα του δάσους Μαχαιρά είναι πλούσια με ιδιαίτερη οικολογική σημασία. Κυρίαρχα ήδη από τα θηλαστικά είναι η αλεπού (*Vulpes vulpes indutus*), ο λαγός (*Lepus europaeus*) και ο σκαντζόχοιρος (*Hemiechinus auritus dorotheae*).

Από τα πουλιά ιδιαίτερη σημασία έχουν το προστατευόμενο περδικοσιάχινο (*Hieraaetus fasciatus*) και τα ενδημικά τρυποράσιης (*Sylvia melanothorax*), σκαλιφούρτα (*Oenanthe cypriaca*), δωδεκάτης ή πεμπτετσούν (*Parus ater cypriotes*), θουπί (*Otus scops cyprius*), κίσσα (*Carulus glandarius*). Από τα πιο κοινά αναφέρουμε την πέρδικα (*Alectoris chukar*), τη φάσσα (*Columba palumbus*), το τρυγόνι (*Streptopelia turtur*), το αηδόνη (*Luscinia megarhynchos*), τον κότσυφα ή μαυρόπουλο (*Turdus merula*), που αν και είναι αποδημητικό είδος

Αρκοπέζουνο (*Columba livia*)

έχει εντοπισθεί μικρός βιότοπος όπου ζει και αναπαράγεται στο δάσος Μαχαιρά. Επίσης υπάρχουν διάφορα είδη ερπετών όπως φίδια και σαύρες, έντομα όπως κολεόπτερα και σπάνια ενδημικά είδη πεταλούδων που συνθέτουν μια σχετικά πλούσια πανίδα μεγάλης οικολογικής σημασίας για το νησί μας.

Κοκκινολαίμης (*Erithacus rubecula*)

Υδρολογία

Από το δάσος Μαχαιρά και συγκεκριμένα από την πιο ψηλή περιοχή τα Κιόνια πηγάζουν οι δύο μεγαλύτεροι χείμαρροι της Κύπρου ο Πεδιαίος και ο Γαλιάς, και οι ποταμοί Πεντάσχοινος και Μαρώνι.

Ο υδρολογικός ρόλος του δάσους συνίσταται κυρίως στο φιλτράρισμα και καθάρισμα του νερού της βροχής και των χιονιών, στην αποθήκευση του στα υπόγεια

Βρύση του Πετρή

υδροφόρα στρώματα και στον εμπλουτισμό του νερού των πηγών.

Η εξασφάλιση καθαρού πόσιμου νερού είναι μια λειτουργία με ιδιαίτερη σημασία, δεδομένης της αυξανόμενης μόλυνσης των υπογείων νερών από τις διάφορες χημικές ουσίες που χρησιμοποιεί αλόγιστα ο άνθρωπος.

Αναψυχή

Από πλευράς υπαίθριας αναψυχής και δασοτουρισμού, το δάσος Μαχαιρά αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης πολλών ξένων και ντόπιων περιηγητών. Τούτο οφείλεται στα δροσερά του καλοκαίρια, στις φυσικές καλλονές, στο υγιεινό δασικό περιβάλλον και στη μικρή απόσταση που έχει από τα αστικά κέντρα Λευκωσίας, Λάρνακας και των ελεύθερων περιοχών της επαρχίας Αμμοχώστου. Ο επισκέπτης του δάσους Μαχαιρά έχει την ευκαιρία να απολαύσει και να θαυμάσει τις φυσικές και ανεπανάληπτες ομορφιές των δασικών οικοσυστημάτων, να αναζωογονηθεί και να ηρεμήσει μέσα στη μαγεία της φύσης, να μελετήσει, να εμπνευστεί και να ασκηθεί περπατώντας τα μονοπάτια της φύσης, να διασκεδάσει και να απολαύσει το φαγητό του με την οικογένεια του και τους φίλους του, να ξεφύγει από την μονοτονία, το άγχος και την ένταση της καθημερινής ζωής και να βρεθεί σε καθαρό περιβάλλον απαλλαγμένο από κάθε

είδος ρύπανσης. Η επαφή του επισκέπτη με τα στοιχεία του δάσους και της φύσης θα του χαρίσει αξέχαστες, μοναδικές εμπειρίες και ανεπανάληπτες στιγμές που θα τις θυμάται πάντα με νοσταλγία. Οι επισκέπτες του δάσους αυξάνονται από χρόνο σε χρόνο, γι' αυτό και το Τμήμα Δασών, σε συνεργασία και με άλλες Υπηρεσίες, έχει αναπτύξει την απαραίτητη υποδομή και προσφέρει με κατάλληλο σχεδιασμό, ικανοποιητικό αριθμό αναψυκτικών διευκολύνσεων, όπως εκδρομικούς χώρους με παιδικές χαρές και μονοπάτια μελέτης της φύσης. Συνολικά υπάρχουν τρεις εκδρομικοί χώροι δυναμικότητας 2 200 ατόμων και έξι μονοπάτια που φαίνονται σε πίνακα και χάρτη στο τέλος του φυλλαδίου.

Αξιοθέατα

Εκτός από τους εκδρομικούς χώρους, τα μονοπάτια μελέτης της φύσης και τις διαδρομές μέσα στο δάσος, ο επισκέπτης του δάσους μπορεί να δει και να επισκεφθεί και ορισμένα άλλα ενδιαφέροντα όπως το ξακουστό μοναστήρι της Παναγίας του Μαχαιρά, το μοναστήρι του Προφήτη Ηλία και το εξωκλήσι του Αγίου Ονουφρίου.

“Δύο Μούττες”

τοπωνύμιο «Δύο Μούττες». Η περιοχή αυτή έχει μια ξεχωριστή ιδιαιτερότητα από το υπόλοιπο δάσος του Μαχαιρά γιατί είναι καλυμμένη με το ενδημικό είδος λατζιά (Quercus alnifolia) που δημιουργεί ένα πολύ εντυπωσιακό πυκνό θαμνώνα. Αν κοιτάξει μετά βόρεια θα απολαύσει τη θέα του μεγαλύτερου μέρους του πευκοδάσους Μαχαιρά. Αξίζει ακόμη να αναφερθεί η ιστορική περιοχή του Κρησφύγετου του «Σταυραετού του Μαχαιρά» και ήρωα του απελευθερωτικού αγώνα 1955 – 1959, Γρηγόρη Αυξεντίου, την οποία μπορεί κάποιος να επισκεφθεί μέσω δρόμου από το μοναστήρι της Παναγίας του Μαχαιρά.

Πληροφορίες

Για επιπρόσθετες πληροφορίες ή παρατηρήσεις και εισηγήσεις, όπως οδηγίες προσανατολισμού, μπορεί κανείς να επικοινωνήσει με το Δασικό Σταθμό Λυθροδόνητα τηλ. 02-542944 ή με τα κεντρικά γραφεία της Δασικής Περιφέρειας Λευκωσίας 02-403739.

Οδηγίες συμπεριφοράς επισκέπτη

- Απαγορεύεται το άναμμα φωτιάς σε οποιοδήποτε σημείο του δάσους ακόμα και σε δρόμους ή πλατείες που βρίσκονται μέσα σ' αυτό.
- Το άναμμα φωτιάς επιτρέπεται αποκλειστικά για την ετοιμασία φαγητού και μόνο στις ψησταριές των εκδρομικών χώρων.
- Προτού φύγετε να σβήσετε εντελώς τη φωτιά που έχετε ανάψει στην ψησταριά. Επίσης να προσέχετε τα παιδιά σας να μην παίζουν με σπύρτα στο δάσος και μην πετάτε αναμμένα σπύρτα ή αποτσιγάρα.
- Μη ρίχνετε ακαθαρσίες μέσα στο δάσος. Πριν φύγετε μαζέψτε σχολαστικά όλα τα σκουπίδια που προκαλέσατε εσείς ή η παρέα σας και τοποθετήστε τα στα σκουβαλοδοχεία. Αν δεν υπάρχουν σκουβαλοδοχεία ή αν είναι γεμάτα πάρτε τα σκουπίδια μαζί σας, μην τα αφήσετε σε σακούλια έξω από τα σκουβαλοδοχεία.
- Μην ενοχλείτε τα πουλιά και τα ζώα του δάσους. Αποφεύγετε να κόβετε κλαδιά δέντρων ή θάμνων, μην ξεριζώνετε φυτά και μη χαράσσετε τους κορμούς δέντρων.
- Αποφεύγετε να προκαλείτε οποιαδήποτε ζημιά στους χώρους αναψυχής και στις κατασκευές που υπάρχουν σ' αυτούς.
- Μην κάνετε άσκοπους θορύβους, σεβαστείτε την ησυχία των άλλων επισκεπτών.
- Αποφεύγετε να καπνίζετε ή να τρωτε όταν περπατάτε στα μονοπάτια μελέτης της φύσης.

Από τις πολλές όμορφες περιοχές του δάσους, ξεχωρίζουν ιδιαίτερα δύο που αξίζει κάποιος να επισκεφθεί και να απολαύσει. Ταξιδεύοντας το δασόδρομο από Μαχαιρά προς Κιόνια μπορεί να σταματήσει για λίγο στο σημείο θέας «Κακοκέφαλος» και να κοιτάξει ανατολικά. Θα δει τότε να υψώνονται στον ορίζοντα σαν διδυμες αδελφές οι δύο βουνοκορφές που φέρουν το

Χώροι Αναψυχής στο Δάσος Μαχαιρά

Εκδρομικοί Χώροι:

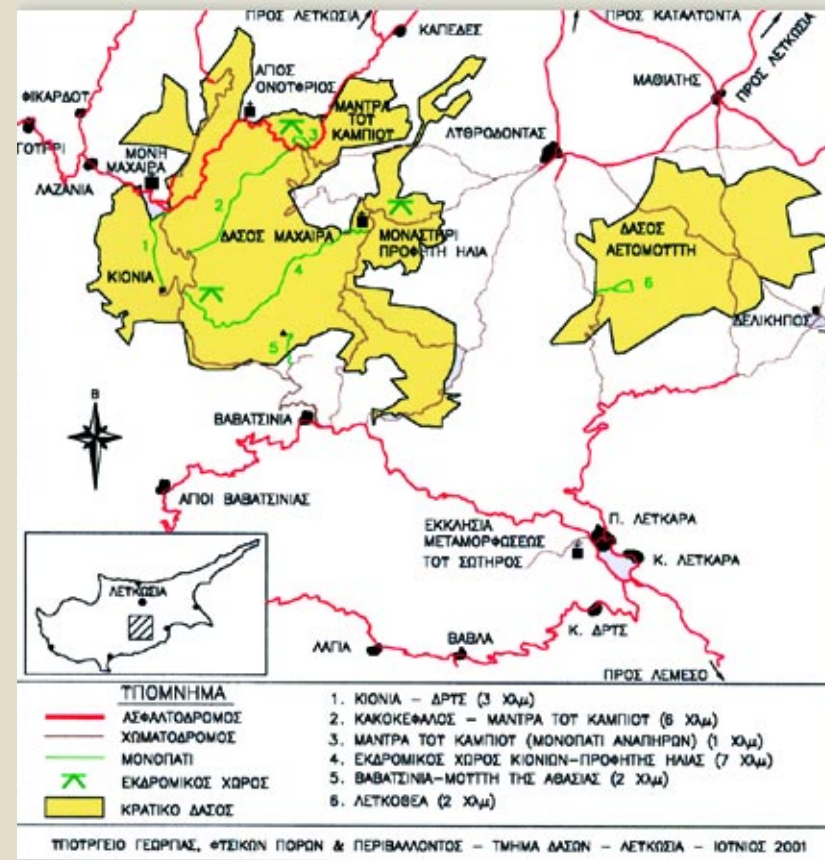
A/A	Ονομασία	Δυναμικότητα σε επισκέπτες	Υψόμετρο* m
1	Μάντρα του Καμπιού	1 500	700
2	Κιόνια	560	1 240
3	Προφήτης Ηλίας	120	700

(*) Υπερθαλάσσιο ύψος σε μέτρα.

Μονοπάτια Μελέτης της Φύσης

A/A	Ονομασία	Μήκος* Km	Χρόνος* Πορείας (Ώρες)	Υψόμετρο m* Αρχή - Τέλος
1	Κιόνια – Δρυς	3,0	1,5	1 400 – 900
2	Κακοκέφαλος – Μάντρα του Καμπιού	6,0	3,5	1 200 – 700
3	Μάντρα του Καμπιού (Μονοπάτι αναπήρων)	1,0	1,0	700 – 700
4	Κιόνια – Προφήτης Ηλίας	7,0	3,5	1 240 – 700
5	Βαβατινιά – Μούττη της Αθασιάς	2,0	1,0	1 000 – 1040
6	Λευκοθέα	2,5	1,0	500 – 600

(*) Οι αριθμοί που δίνονται είναι το συνολικό μήκος, ο μέσος χρόνος πορείας και τα υπερθαλάσσια ύψη της αρχής και τέλους κάθε μονοπατιού.

Το Δάσος Μαχαιρά

ΚΕΙΜΕΝΟ:

Γ. ΠΑΤΤΙΧΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Ξ. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:

Ξ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ

Κ. ΛΟΓΓΙΝΟΣ

Π. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Σ. ΙΕΖΕΚΙΗΛ

Θ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Γ.Τ.Π. 187/2001 – 5.000

Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: L.N.K. Globalprint Ltd